

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA YOSHLAR MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI VA IMKONIYATLARI

Qosimova Aziza Yodgor qizi

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Yoshlar bilan ishlash bo'limi boshlig'i

qosimovaaziza70@gmail.com

Annotatsiya: Bugungi kunda raqamli texnologiyalar (internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, onlayn platformalar) yoshlar hayotida muhim rol o'ynamoqda. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning yoshlar ma'naviyatiga kirib kelishi, ma'naviy-ma'rifiy qadriyatlarni shakllantirishdagi ijobiy va salbiy jihatlari nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shu bilan birga, O'zbekistonda va xalqaro miqyosda mavjud amaliy misollar orqali yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishdagi muammolar va imkoniyatlar muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli texnologiyalar yoshlarning ma'naviy ongini kengaytirish uchun yangi maydon yaratadi, lekin ular orqali axborot xavfi, ma'naviy beqarorlik va ijtimoiy izolyatsiya kabi muammolar ham yuzaga kelmoqda. Shu sababli yoshlarning ma'naviy jihatdan sog'lom shakllanishi uchun muvozanatli raqamli madaniyat va ma'naviy tarbiya muhitini yaratish muhimligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, yoshlar, ma'naviyat, ma'rifat, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar, ma'naviy ong, imkoniyatlar, muammolar.

Annotatsiya: In today's era, digital technologies (internet, social networks, mobile applications, online platforms) play a pivotal role in youth life. This article theoretically analyses how digital technologies are entering youth spirituality and how they influence the formation of moral and cultural values. In addition, the article discusses the problems and opportunities for spiritual development of youth, using practical examples from Uzbekistan and internationally. According to findings, digital technologies create new spaces for expanding youth spiritual awareness, but also pose risks such as information overload, spiritual instability and social isolation. Therefore, establishing a balanced digital culture and a robust moral-educational environment for youth becomes essential.

Keywords: digital technologies, youth, spirituality, moral education, social networks, online platforms, spiritual awareness, opportunities, challenges.

Kirish

XXI asr raqamli inqilob bosqichida — internet, mobil qurilmalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot oqimi asriga aylandi. Yoshlar kundalik turmushida raqamli muhitni faol qo'llamoqda. Shu bilan birga, ularning ma'naviy tarbiyasi, qadriyatlar

tizimi ham mazkur texnologiyalar ta'siri ostida o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. O'z navbatida, ma'naviyat yosh avlodni ma'rifat bilan bog'lashda hamda barqaror jamiyat qurishda muhim omil sifatida qaraladi. Shu munosabat bilan, raqamli texnologiyalar sharoitida yoshlar ma'naviyatini shakllantirishning muammolari va imkoniyatlarini tizimli ravishda o'rganish bugungi kun talabi hisoblanadi.

Ma'naviyat va yoshlar

Ma'naviyat so'zidan odatda insonning ichki ruhiy-axloqiy jihatlari, uning qadriyatlari, dunyoqarashi tushuniladi. Yoshlar bosqichida ma'naviyat shakllanishi ularning shaxsiy hamda ijtimoiy hayotida muhim o'rin tutadi. Jamiyat taraqqiyoti va individual barkamollikda ma'naviy madaniyat asosiy omil hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar: tushunchasi va holatlari

Raqamli texnologiyalar deganda internet tarmoqlari, mobil qurilmalar, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va ularga bog'liq vositalar tushuniladi. Ushbu texnologiyalarning yoshlar hayotiga kirib kelishi ma'lumotga tez erishish, global aloqalar, kreativ imkoniyatlar yaratgan bo'lsa, o'z navbatida ma'naviy jihatdan beqarorlik, noto'g'ri axborot, ijtimoiy aloqalarning soddalashtirilishi kabi salbiy ta'sirlar ham tug'di. Masalan, tadqiqotlar raqamli texnologiyalar yoshlarning ijtimoiy aloqalarini kengaytirishi bilan birga, ma'naviy jihatdan o'zini izolyatsiya qilish xavfini ham oshirayotganini ko'rsatadi.

Yoshlar, ma'naviyat va raqamli muhitning kesishish nuqtasi

Raqamli muhit yoshlar ma'naviy tarbiyasida ikki tomonlama potentsialga ega:

Imkoniyatlar: Yoshlar ijtimoiy tarmoqlar orqali ma'naviy kontentga erkin kirish, dunyoqarashini kengaytirish, kreativ faoliyat bilan shug'ullanish, global hamjamiyat bilan aloqaga chiqish imkoniga ega. Masalan, O'zbekistonda yoshlarni raqamli kontent yaratishga jalb etish orqali ma'naviy-ma'rifiy yo'nalishda faoliyat yuritilmoqda.

Kasbiy va ma'naviy tayyorgarliksiz yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlar orqali noto'g'ri kontentga kirish, ma'naviy profilaktika choralari yetarli emasligi kabi holatlar qayd qilinmoqda. Masalan, Indoneziyada o'tkazilgan tadqiqotda, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlarning ruhiy salomatligiga ta'sir etishi va ma'naviy kurash usullari muvofiq emasligi aniqlangan. Bu holat raqamli muhitda yosh ma'naviyatini shakllantirish jarayonida kompleks chora-tadbirlar lozimligini ko'rsatadi.

Muammolar: Ammo bu jarayonda axborot hajmi va tezligi, tanlangan kontent sifatining o'zgaruvchanligi, ijtimoiy tarmoqlarda yuzaga keluvchi ijtimoiy bosim, ma'naviy tayyorgarliksizligi yoshlarni xavf ostiga qo'yadi. Masalan, raqamli aloqalar tezkor bo'lgan sari, chuqur ma'naviy mulohaza joyi qisqarganligi qayd etilgan.

Yoshlarni raqamli madaniyatga jalb qilish orqali ma'naviy-axloqiy kontent yaratish, onlayn kurslar, video materiallar orqali tarbiyaviy ish yuritish mumkin. Masalan, "raqamli iqtisodiyot va yoshlar" loyihalari doirasida yoshlar raqamli

tadbirkorlik bilan shug'ullanmoqda, bu esa ularning jamiyatga integratsiyasiga va ma'naviy jihatdan mustahkam bo'lishiga xizmat qilishi mumkin.

Shuning uchun yoshlar ma'naviyatini raqamli sharoitda shakllantirishda maqsadli yondashuv, axborot-madaniyat, ma'naviy tarbiya hamohangligi zarur.

O'zbekistonda manzilli tadbirlar

Qarshi Axborot texnologiyalari va maenejment universiteti (ATMU) tarkibida "Ma'naviyat va ma'rifat" markazi tashkil etilgan bo'lib, unda yoshlar milliy tarix, madaniyat va qadriyatlarni chuqur o'rganish, kreativ klublar orqali faol bo'lish imkoniyatiga ega. Bu misol yoshlarni raqamli va an'anaviy madaniyat kesishmasida faol ishtirokka jalb qilishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, universitetning "Yoshlar bilan ishlash, ma'naviyat va marifat bo'limi" orqali yoshlar moddiy uslubda emas, balki ruhiy-axloqiy jihatdan tarbiyalanmoqda — axborot sohasida faoliyat qilayotgan yoshlar ma'naviy qadriyatlarni ham rivojlantirishga chaqirilmoqda.

Muammolar va imkoniyatlar

Muammolar

Axborot tanqisligi emas, balki **ortiqcha axborot** (information overload) — yoshlar ko'p va tezkor kontentga duch keladi, bu uch bosqichda ruhiy charchash, ma'naviy beqarorlikka olib kelishi mumkin.

Raqamli muhitda ijtimoiy aloqalar ko'pincha formatlashgan bo'lib, chuqur ma'naviy suhbatlar va adabiy-tarbiyaviy muhitlar kamroq bo'ladi.

Ma'naviy tarbiya va raqamli madaniyat sinxron emasligi — yoshlar onlayn faoliyatda bo'lsa-da, ma'naviy jihatdan yetarlicha tayyorlanmagan bo'lishi mumkin.

Noto'g'ri kontentga kirish — ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan kontentning ma'naviy jihatdan zararli bo'lishi ehtimoli mavjud.

Digital divide (raqamli tafovut) — barcha yoshlar raqamli imkoniyatlarga teng kira olmaydi, bu esa ma'naviy tarbiyaga bo'lgan kirishni cheklashi mumkin.

Imkoniyatlar

Kreativ va interaktiv platformalar yoshlar uchun ma'naviy-axloqiy kontent yaratish va tarqatish imkoniyatini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar orqali global hamjamiyat bilan aloqalar o'rnatish mumkin — bu yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi va ma'naviy saviyasini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Onlayn kurslar, vebinarlar, mobil ilovalar orqali ma'naviy tarbiya jarayonini kengaytirish mumkin — masalan, milliy qadriyatlar, tarbiya darslari, yoshlar uchun ma'rifiy kontent.

Raqamli bilim va IT kompetensiyalarni rivojlantirish bilan birga, ma'naviy-etika jihatdan ham qo'llab-quvvatlash orqali yoshlar «raqamli va ma'naviy» jihatdan barkamol bo'lishlari mumkin. O'zbekistonda bu borada «raqamli iqtisodiyot va yoshlar» loyihalari amalga oshirilmoqda.

Davlat va nodavlat tashkilotlari birlashib, yoshlar tarbiyasida raqamli platformalardan foydalanishni strategik tarzda yo'lga qo'yishi mumkin — bu esa ma'naviyatning zamon talabiga mos shakllanishiga yordam beradi.

Xulosa va tavsiyalar

Yuqoridagi tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar yoshlar ma'naviyatini shakllantirish jarayonida nafaqat tahdid, balki katta imkoniyatlar ham yaratmoqda. Muammolarni e'tiborsiz qoldirish yoshlarning ma'naviy jihatdan zaiflashishiga olib kelishi mumkin, shu boisdan quyidagi tavsiyalarni berish maqsadga muvofiq:

Raqamli tarbiya strategiyasi ishlab chiqilsin: yoshlar uchun raqamli muhitda ma'naviy kontent yaratish va tarqatish, onlayn klublar tashkil etish.

Axborot-madaniyatni oshirish: yoshlarni raqamli platformalarda tanqidiy fikrlashga, sog'lom kontent tanlashga o'rgatish.

Ma'naviy tarbiya va raqamli kompetensiyani bir-biriga bog'lash: IT kurslari bilan birga ma'naviy-axloqiy darslar tashkil etilsin.

Noto'g'ri kontentni cheklash va yoshlar uchun xavfsiz raqamli muhitni yaratish: ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviy jihatdan sezgir kontentni tanlashni rag'batlantirish.

Raqamli imkoniyatlardan foydalanish bo'yicha davlat, ta'lim muassasalari va jamoat tashkilotlari hamkorligi kuchaytirilsin: yoshlar uchun raqamli ma'naviy-tarbiyaviy markazlar ochilsin.

Shu tarzda yoshlar nafaqat raqamli texnologiyalarga moslashadi, balki ma'naviy jihatdan ham mustahkam va ongli shakllanadi. Bu esa jamiyatimizning barqarorligi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baykabilova A. "THE UNIQUE CHARACTERISTICS OF MODERN YOUTH SPIRITUALITY IN THE ERA OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES". EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR), 2024.

2. Darmawan I. P. A., Tanhidy J., Doma Y. "Youth key persons' digital discipleship process during the pandemic and post-pandemic era". HTS Teologiese Studies / Theological Studies, Vol. 80, No. 1, 2024.

3. Ismoilov I. R. "ATTENTION TO YOUTH SPIRITUALITY IN NEW UZBEKISTAN". International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research, Vol. 12 No. 01 (2023).

4. Turobova Z. U. "Raising Spiritual and Educational Work To A New Level In Uzbekistan, Studying The State Of The Socio-Spiritual Environment, and Technologies For Its Improvement". Buletin Antropologi Indonesia, DOI:10.47134/bai.v1i4.3274.

5. "The association between the use of digital technologies and positive youth development: a systematic review". PubMed, 2025.

6. “Social Media and Mental Health: A Review Cyber Theology in the Context of Catholic Youth of Denpasar Diocese”. Jurnal Masalah Pastoral, 2025.
7. Isetti G., Innerhofer E., Pechlaner H., de Rachewiltz M. (Eds.). Religion in the Age of Digitalization: From New Media to Spiritual Machines. Routledge, 2021.
8. “Influence of the internet system on youth spiritual education”. Uzbek Scholar Journal, Vol. 20 (2023).

